

NIOD

Nog altijd verzamelen voor de collectie

Op 8 mei 1945 werd het Rijksinstituut voor Oorlogsdocumentatie opgericht met als doel het mogelijk maken van onafhankelijk onderzoek naar de geschiedenis van de Tweede Wereldoorlog in Nederland en Nederlands-Indië. Daarvoor werd op grote schaal materiaal verzameld: onder meer werd de bevolking opgeroepen documenten en foto's beschikbaar te stellen. Inmiddels heeft het instituut een indrukwekkende collectie opgebouwd die door velen geraadpleegd wordt.

Tot op de dag van vandaag gaat het instituut door met verzamelen. Een gesprek met Gertjan Dikken, informatie- en collectiespecialist bij het NIOD, Instituut voor Oorlogs-, Holocaust- en Genocidestudies, zoals de naam tegenwoordig luidt.

Door Josine Oost

Acquisitie van archiefstukken voor het NIOD is bijzonder werk, het vraagt uitvoerige kennis van de collectie van het NIOD en inzicht in materiaal dat voor het instituut van belang is. Gertjan Dikken heeft zich hierin gespecialiseerd. Hij zoekt vooral primaire bronnen, bijvoorbeeld dagboeken, foto's en brieven, met andere woorden persoonlijke documenten. Voor het NIOD is van belang vast te stellen wat de herkomst van materiaal is. Dikken vertelt dat hij vaak de gevers interviewt om de stukken in hun context te kunnen plaatsen: 'Soms is het belangrijk de toedracht van gebeurtenissen te weten, maar ook uitleg over namen en plaatsen kan van groot belang zijn. In een persoonlijk contact kan de gever dit toelichten en uitleggen waardoor het document beter ontsloten kan worden voor onderzoekers die er later gebruik van maken'. In het algemeen is het zo dat hoe meer er over de context van een stuk bekend is, hoe beter dit gebruikt kan worden bij wetenschappelijk onderzoek, vandaar dat Dikken hier veel aandacht aan besteedt. Dikken ervaart dat het overdragen van documenten voor gevers gepaard kan gaan met emoties:

'Tegenwoordig zijn het vaak kinderen die stukken van hun ouders aan het NIOD schenken en als zij dergelijke materiaal brengen en er over geïnterviewd worden, roept dat herinneringen aan persoonlijke ervaringen op. Het gaat tenslotte vaak om indringende gebeurtenissen die grote invloed hebben gehad op de familie.'

Hoewel de bevrijding 74 jaar geleden is, komen nog altijd bijzondere vondsten voor, bijvoorbeeld vrij recent een dagboek van een man die in Duitsland tewerkgesteld is geweest. Ook originele brieven van en naar tewerkgestelden in Duitsland zijn voor het NIOD interessant.

Elk dagboek is welkom zo lang het over Nederland en Nederlands-Indië gaat, vertelt Dikken: 'Je weet nooit van te voren waar een dagboek nuttig voor kan zijn en elke optiek is van belang. Het NIOD accepteert ook documenten van personen die aan de verkeerde kant hebben gestaan.'

En 'origineel' is het keyword in het verwerven van nieuw materiaal. Dikken legt dit uit: 'Overgetikte teksten kunnen niet worden geaccepteerd, omdat

dan niet aan te tonen is dat het om een origineel document gaat'. Soms worden hier uitzonderingen op gemaakt en wordt een mengeling van originele stukken en authentiek materiaal aangenomen, als dit een breder beeld geeft en het inzicht vergroot. Dikken onderzoekt dit en maakt hierin een afweging. Het kan bijvoorbeeld voorkomen dat bij persoonlijke stukken ook officiële stukken zitten: hij noemt de persoonlijke stukken van een politieagent waarbij kopieën zitten van processen-verbaal.

Behalve persoonlijk materiaal zijn officiële documenten van bedrijven een bron van informatie voor het NIOD. Dikken vertelt: 'Soms ruimen banken een kluis op waarin materiaal uit de oorlog wordt aangetroffen. Een andere aanwinst was een overzicht van woningen van Duitsers in Utrecht, met naam en al, van het plaatselijke energiebedrijf. Uit het overzicht bleek onder meer bij welke Duitsers een bunker in de tuin was gebouwd, omdat daarvoor elektriciteit beschikbaar moest worden gesteld'.

Ook archieven van na-oorlogse organisaties, die de belangen behartigden van oorlogsgetroffenen, kunnen voor het NIOD van belang zijn. Deze organisaties, opgezet door vrijwilligers, worden opgeheven, omdat leden en bestuursleden er niet meer zijn. Als een dergelijk archief wordt aangeboden, onderzoekt Dikken altijd of dit een aanvulling kan zijn voor de collectie van het NIOD.

Aangeboden materiaal wordt soms ook geweigerd om verschillende redenen. Dikken geeft hier uitleg over: 'De collecties van de illegale bladen *Het Parool*, *Trouw* en *Vrij Nederland* zijn bijvoorbeeld compleet, evenals de verzameling uitgetypte bulletins van Radio Oranje. Plakboeken met krantenartikelen worden niet geaccepteerd, omdat die artikelen elders zijn te vinden. Bij boeken die aangeboden worden, wordt nagekeken of die al in bezit zijn van het NIOD. Dit geldt ook voor "bruine" boeken, ook dat kan een bron zijn voor onderzoek. En het NIOD verzamelt geen voorwerpen, alleen documenten'. Dikken en zijn collega's bekijken alles wat wordt aangeboden en zeggen eerlijk of het NIOD het wil hebben. Vaak geven zij advies over andere instellingen die mogelijk geïnteresseerd zijn.

Memoires zijn voor het NIOD een aparte categorie. Dikken: 'Het kunnen gekleurde verhalen zijn die na de oorlog zijn geschreven. Het is geen authentiek materiaal, onderzoekers zijn zich daarvan bewust.

Gertjan Dikken collectiespecialist van het NIOD.

Toch worden deze memoires wel opgenomen in de bibliotheek van het NIOD'.

Het blijft voor Dikken en zijn collega's fascinerend dat er nog altijd originele documenten worden gevonden. Zij zijn nieuwsgierig naar alles wat wordt aangeboden en onderzoeken dit met grote interesse. Het NIOD betaalt nooit voor stukken, als veilinghuizen iets aanbieden wordt daar niet op ingegaan. Dikken ervaart dat mensen het NIOD benaderen met een hoger doel voor ogen: 'Zij schenken materiaal, omdat zij documenten die van belang kunnen zijn voor onderzoek goed en veilig willen onderbrengen voor de toekomst. Alle schenkingen worden door het NIOD zeer gewaardeerd'.

SCHENKEN

Als u in bezit bent van originele documenten uit de oorlog en u overweegt deze aan het NIOD te schenken dan raden wij u aan contact op te nemen met Gertjan Dikken, bij voorkeur per e-mail. Hij kan u goed adviseren en eventueel een suggestie doen voor een andere verantwoorde bestemming.

Gertjan Dikken
e-mail: info@niod.knaw.nl